

CZU 343.55

CARACTERUL CICLIC AL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Vitalie IONAȘCU,

doctor în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

În acest articol este supus cercetării caracterul ciclic al violenței în familie. Acest fenomen negativ nu se rezumă doar la un singur act de agresiune ci, după cum au demonstrat cercetările în domeniu, are un caracter ciclic și vicios cu consecințe negative pentru victime și societate în ansamblu. Ciclul violenței în familie este un cerc vicios constituit din trei etape bine conturate care se repetă cu o anumită intensitate. Ciclul violenței în familie se intensifică cu timpul și de regulă se termină cu consecințe dramatice, și din acest considerent este important ca victimele să lupte cu teama, iar odată ce a rupt lanțul fricii să dezvolte simțul curajului și să valorifice toate oportunitățile pentru a deveni libere.

Cuvinte-cheie: violență, abuz, victime, caracter ciclic, etape, incidente, compasiune, promisiuni, consecințe negative.

CYCLICAL CHARACTER OF VIOLENCE IN FAMILY

Vitalie IONAȘCU,

PhD, Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

This article explores the cyclicity of domestic violence. This negative phenomenon is not limited to just one act of aggression, but as demonstrated by various scientific researches, it is cyclical and vicious with negative consequences for the victims and the whole society. The cycle of domestic violence is a vicious circle consisting of three well-rounded stages that repeat itself with a certain intensity. The cycle of domestic violence with time intensifies and usually ends with dramatic consequences, and for this reason it is important for the victims to fight with fear, and once it has broken the chain of fear to develop the sense of courage and capitalize on all the opportunities to become free.

Keywords: violence, abuse, victims, cyclical character, stages, incidents, compassion, promises, negative consequences.

Introducere. Relațiile sănătoase nu sunt abuzive. Membrii de familie trebuie să se respecte reciproc și să se trateze cu respect reciproc. Este posibil că abuzatorul este supus unui stres major, însă aceasta nu este o scuză pentru violență. Există multe modalități sănătoase de a face față problemelor și conflictului. Abuzatorul trebuie să știe că multe tipuri de abuz sunt fapte ilegale prevăzute de legislația Republicii Moldova și că el poate fi tras la răspundere [1, art. 201¹]. Violența în familie are un caracter ciclic, care nu se oprește de la sine. După „explozii de violență” vine o perioadă de împăcare, momente în care agresorul promite că „nu se va mai întâmpla”, după care vine o altă „furtună”.

Cu timpul, actele de violență devin

tot mai frecvente și mai grave, iar perioadele blânde devin tot mai scurte sau dispar cu totul și ciclul de violență continuă. Acest fenomen este destul de răspândit în Republica Moldova, cu o vastă întindere și care, credem noi, necesită a fi elucidat. De menționat este faptul că ciclul violenței poate fi întrerupt dacă victima nu va ierta imediat primele acte de violență și va opune rezistență sau va cere ajutor. Rudele, prietenii, polițistul, asistentul social și primarul pot fi persoane de ajutor în caz de violență [2, p. 45].

Metode și materiale aplicate. În cadrul efectuării studiului a fost utilizată în mod prioritar metoda logică, prin prisma folosirii procedeelelor raționale și logice. De asemenea, a fost folosită și metoda litera-

ră, care ne-a permis să studiem etimologia cuvintelor-cheie, originea și evoluția lor în timp, precum și tratarea lor în prezent. Prin metoda comparativă s-a supus cercetării fiecare fază constitutivă a ciclului violenței în familie, identificându-se o linie comparativă între acestea și specificul modalităților de manifestare a fiecăreia dintre ele. Nu a fost neglijată metoda istorică, metodă care a fost folosită pe deplin, cercetându-se focarul acestui ansamblu de acte vătămătoare, fizice sau emoționale care au loc între membrii unei familii.

Rezultate obținute și discuții. Termenul „sindromul femeii bătute” a fost introdus pentru a defini un set de simptome psihologice și comportamentale distincte ce rezultă dintr-o expunere prelungită la situații de violență intimă între parteneri. Din iulie 1978 și până în iunie 1981, Lenore Walker a desfășurat un număr de 435 de interviuri cu femei provenind din statul Colorado, Statele Unite ale Americii, fiecare dintre ele fiind victime ale violenței domestice. Rolul acestor interviuri a fost, pe de o parte, de a creiona o imagine a factorilor sociologici și psihologici cheie ce disting acest sindrom, iar pe de altă parte, de a testa două teorii – teoria ciclului abuzului și o adaptare a teoriei neajutorării învățate (Walker, 1984) spre a ce s-a consacrat ca fiind și ciclul violenței [3, p. 51].

Numeroși cercetători, înainte și după Walker (1979) (Wilson, 1976, Gelles și Straus 1983), au constatat, în urma interviurilor realizate, existența unui proces al violenței domestice. Înțelegerea acestui ciclu permite explicarea modului în care aceste femei devin victime, cum ajung să-și învețe neajutorarea și de ce nu au curajul de a părăsi o astfel de relație (Walker, 1984, p. 39-52). Este vorba despre existența a trei faze distincte care variază ca durată și intensitate atât în cadrul cuplului, cât și între cupluri, acestea fiind influențate de evenimentele din viața cuplului, faze care vin după o perioadă de numită „pe-

rioada de curtare” [4, p. 234].

Faza I – stadiul creșterii tensiunii. Victima încearcă să-l calmeze pe agresor, încercând să aibă grijă de el, să-l asculte, să-i fie supusă, fie anticipându-i fiecare capriciu, fie îndepărtându-se din calea lui. Ea acceptă abuzul asupra ei ca fiind îndreptățit. Ea crede că poate să prevină ca mânia lui să se intensifice. Ea devine complicele lui acceptând o parte din comportamentul său abuziv, prin:

- nu își permite să se înfurie pe abuzator – mecanismul psihologic defensiv este negarea propriei mâini față de faptul că este rănită pe nedrept, atât psihologic, cât și fizic;
- minimalizarea evenimentelor izolate de violență;

- negarea terorii față de inevitabilitatea bătăii. Ea crede că deține controlul asupra comportamentului lui. Pe măsură ce tensiunea crește, este din ce în ce mai dificil să-și folosească mecanismele de coping, astfel încât se va retrage [5, p. 8].

Retrăgându-se din fața stresului, ea va căuta o modalitate de a-și exprima mânia, astfel tensiunea continuă să se intensifice. În această fază apar primele incidente minore, cărora victima reușește să le facă față prin metode care au avut succes și în alte împrejurări: calmul, înțelegerea sau chiar tăcerea și evitarea agresorului. Acest lucru nu înseamnă că ea își dă seama că ar putea fi bătută, ci, mai degrabă, crede că a evitat ca situația să explodeze, caz în care ea s-ar simți vinovată. Ea apelează, astfel, la ceea ce se denumim „negare”. Este vorba despre refuzul de a recunoaște realitatea percepției traumei.

Faptul că negarea este un proces conștient sau inconștient nu s-a stabilit cu precizie. Victima bătută neagă față de ea însăși faptul că este deranjată, afectată de atitudinea nedreaptă a agresorului. Ea raționează spunându-și că poate ea este de vină, iar soțul are toate motivele pentru a se comporta în acest mod; în final ea este mulțumită că lucrurile nu s-au agravat. În alte situații,

ea dă vina pe proasta dispoziție a agresorului sau pe oboseală, pe consumul de alcool. Faptul de a găsi pentru fiecare incident izolat cauze extreme ale agresorului o ajută să-și nege mâhnirea, furia, să creadă că ea ar putea să-1 ajute pe agresor să se schimbe. Această convingere nu face totuși decât să înrăutățească situația, dând soțului impresia că felul său de a reacționa a fost corect. Femeile care sunt agresate de multă vreme știu că aceste incidente minore nu vor face altceva decât să se agraveze și să devină mai dese. În timpul stadiului inițial al acestei faze, ele dețin într-adevăr un oarecare control, dar nu asupra comportamentului soțului, ci asupra situației respective. Pe măsură ce tensiunea crește, acest control se diminuează rapid [6, p. 12-13].

Agresorul, pe baza acestei acceptări pasive aparente a comportamentului său, încurajat și de stereotipurile cu privire la drepturile bărbatului asupra femeii, nu va mai încerca să se controleze. Această primă fază este prezentă în mai toate căsniciile, dar diferența constă în faptul că o serie de victime au tendința de a deveni neajutorate, de a accepta că nu au puterea necesară pentru a preveni agravarea situației. Agresorul va deveni din ce în ce mai posesiv, mai brutal, umilirile vor deveni mai acute, agresivitatea verbală va crește, toate acestea nemaifiind stopate de soție sau de grupul de suport. Femeia agresată din ce în ce mai des va deveni incapabilă să mai restabilească echilibrul sau să se apere. Din cauza stresului constant, victima are tendința din ce în ce mai frecvent să se retragă din fața agresorului, ceea ce îl va face și mai ostil în fața așa-zisei sfidări din partea femeii [7].

Faza II – stadiul acut de bătaie. Acest stadiu este caracterizat printr-o descărcare necontrolată de tensiuni, lipsa oricăror rețineri și cauzare de prejudiciu. Abuzatorul își justifică de obicei comportamentul. El se caracterizează prin lipsa predictibilității și lipsa

controlului. Dacă ea se va opune, el va deveni și mai violent. Uneori victima îl va provoca pe abuzator pentru a scăpa de tensiune. Ea nu va simți durerea, ci va simți mai mult că este prinsă psihologic într-o capcană și nu poate să-și ia zborul. De cele mai multe ori își va minimaliza rănilile. După incident ea este indiferentă, deprimată și lipsită de ajutor. Are tendința de a se izola pe o perioadă de la 24 de ore până la câteva zile înainte de a căuta ajutor.

Această fază începe atunci când tensiunile acumulate între cei doi nu mai pot fi controlate, ele izbucnind la cel mai mic incident. În cursul acestei faze, deși la început agresorul poate să-și justifice comportamentul, el ajunge să nu se mai înțeleagă. Faza a doua este de obicei mai scurtă decât prima și a treia, ea durează în medie între o zi și o săptămână sau chiar două.

Faza III – bunătate, remușcări și iubire. Stadiul se caracterizează printr-un calm neobișnuit. Agresorul încearcă să se revanșeze comportându-se curtenitor și de o manieră iubitoare. Îi pare rău și își cere scuze. El promite că nu va mai face niciodată ceea ce a făcut. O imploră să îl primească înapoi. El crede că se va putea controla de acum înainte și îi va promite orice, chiar și începerea terapiei. Logica lui o determină să creadă că el se poate schimba.

Ea își va reaminti cum a fost la început și îl regăsește pe acel om bun, puternic pe care îl iubește. Ea va face totul posibilul ca lucrurile să fie la loc, el îi va reaminti că are nevoie de ea și că s-ar sinucide dacă ea nu va veni înapoi. Aici apare atașamentul adictiv. Ea își primește acum toate recompensele pentru că este căsătorită și o face complice la bătaia ei, care o determină să se urască și mai mult pe ea însăși și să se simtă și mai stânjenită [8].

Este o fază a „pocăinței” agresorului. Dacă faza a doua este asociată cu brutalitatea, faza a treia este caracterizată prin com-

portamentul afectuos al acestuia. Tensiunea constituită în prima fază este eliberată în cea de a doua, iar în cea de-a treia el pare că regretă comportamentul său, imploră iertarea, o copleșește cu cadouri și apelează la rude și la copii pentru a obține iertarea și pentru a o convinge că „a fost pentru ultima dată”. Și comportamentul victimei se schimbă. Dacă la sfârșitul celei de a doua faze ea părea a dori să pună capăt căsniciei, acuzându-l dur pe agresor, la începutul fazei a treia multe dintre ele tind să dea crezare jurămintelor agresorului și rugămintelor rudelor. Ea simte că devine complice la propria agresiune. Durata acestei perioade nu este nici ea bine determinată, uneori putând dura mai mult ca faza a doua, dar este mai scurtă decât prima; alteori această fază se suprapune parțial peste prima fază [9].

Atitudinea societății față de problema violenței, interpretarea sensului dominant al acestui termen se prezintă, în felul său, ca un „indicator” al gradului social de dezvoltare. Ca și în celelalte state din sud-estul Europei, în Republica Moldova s-a efectuat un studiu pe un eșantion reprezentativ de populație, 800 de familii, conform cărui violența conjugală urmează niște etape. Raportul elaborat pe baza anchetelor victimologice ne informează că în prima etapă când apare prima situație tensionată, agresorul își umilește victima, insultând-o, înjurând-o și acuzând-o pentru diferite fapte prezente sau trecute. Cu această ocazie, sunt utilizate de către agresor diferite tehnici de control, intimidare și interogare, iar victima încearcă să-l calmeze. În a doua etapă situația tensionată deja există, urmând doar explozia care se transformă într-un act efectiv violent. În următoarea etapă agresorul devine tandru cu victima și încearcă să recupereze sau să repare ceea ce a făcut [10].

În concluzie, violența în familie nu se rezumă doar la un singur act de agresiune, dar, după cum au demonstrat cercetările în

domeniu, are un caracter ciclic și vicios cu consecințe negative pentru victime și societate în ansamblu. Ciclul violenței în familie se intensifică cu timpul și de regulă se termină cu consecințe dramatice, și din acest considerent este important ca victimele să lupte cu teama, iar odată ce a rupt lanțul fricii, să dezvolte simțul curajului și să valorifice toate oportunitățile pentru a deveni liberă.

Victimele ar trebui să conștientizeze că există persoane care sunt predispuse să le ajute să pună capăt acestui lanț vicios, a cărui consecințe și efecte nu se răsfrâng doar asupra lor, ci și asupra copiilor din cadrul acestei familii. Polițiștii, ca promotori ai ordinii de drept, considerăm noi, trebuie să cunoască fazele ciclului violenței în familie, astfel facilitându-se procesul de intervenție la situația corespunzătoare. De exemplu, în faza creșterii tensiunii, organele de drept ar putea să intervină cu aspecte de prevenție individuală, axată și orientată pe corectarea comportamentului deviant de la normele sociale ale agresorului, indicându-i modalități de corectare și totodată penalitățile ce i se vor aplica în caz de abuzare a membrilor familiei. Menționăm faptul că anume în luna de miere, adică cea de-a treia fază, care cuprinde bunătate, afecțiune, remușcări, dragoste și comportamentul iubitor al agresorului către victimă, ultima cedează emoțiilor și iartă abuzurile precedente parvenite din partea agresorului, lăsându-le în trecut, dar inevitabil acestea își vor face apariția din nou, după așa-zisa perioadă de miere sau lună de miere.

Astfel, copleșite de emoții și convinse peste măsură de promisiunile agresorului, acestea refuză să mai colaboreze cu organele de drept, iar în cel mai rău caz, își retrag și plângerea depusă anterior. Din acest motiv și legiuitorul a exclus obligativitatea depunerii plângerii victimei în vederea pornirii procesului penal sau contravențional în cazurile de violență în familie.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002 (în vigoare din 24.05.2009).
2. Irimescu, G., Asistență socială, studii și aplicații, cap. Violența în familie și metodologia intervenției, Ed. Polirom, Iași, 2005.
3. Ghid de informații și bune practici în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2004.
4. Voinea, M. (1993). Sociologia familiei, T.U.B., București.
5. Prevenirea și intervenția eficientă în violența domestică, Centrul de Resurse Juridice și Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, București, 2003.
6. Pirozynski, T. (1991), Patologia agresivității intrafamiliale, Revista medico-chirurgicală (supliment), Socola, Iași.
7. https://www.researchgate.net/profile/Maria_Turliuc/publication/273454357_Violenta_in_familie_Teorii_particularitati_si_interventii_specifice/links/554ba3ef0cf29f836c979407/Violenta-in-familie-Teorii-particularitati-si-interventii-specifice.pdf (accesat la data de 02.12.2017).
8. http://www.stdimitrie.org/files/CI-CLUL_VIOLENTEI.pdf (accesat la data de 02.12.2017).
9. <https://mytrustline.wordpress.com/ce-este-violenta-in-familie/identifica-violenta-in-familie/factorii-violentei-in-familie/> (accesat la data de 02.12.2017).
10. https://www.americanbar.org/content/dam/aba/directories/roli/romania/ee_romani-a_domestic_violence_final_report_0407_rom.authcheckdam.pdf (accesat la data de 02.12.2017).

Despre autor

Vitalie IONAȘCU,
doctor în drept,
lector universitar al Catedrei
„Drept polițienesc” a Facultății Securitate
Civilă și Ordine Publică,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM,
e-mail: vitalie-ionascu@mail.ru
tel.: 079603128

About author

Vitalie IONAȘCU,
PhD,
university lecturer of the Department
“Police Law” of the Faculty of Civil Security
and Public Order of “Ștefan cel Mare” Aca-
demy of MIA of the Republic of Moldova
e-mail: vitalie-ionascu@mail.ru
tel.: 079603128